

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УТВЪРЖДАВАМ:

ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР АТАНАСОВ
МИНИСТЪР

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА
за III клас

СОФИЯ, 2003 година

I. Общо представяне на учебната програма

Учебният предмет “Човекът и природата” в трети клас е част от задължителната подготовка на учениците в началния етап на основната степен на образование. Той е от културно-образователната област “Природни науки и екология” и подготвя децата за изучаването в следващите етапи и степени на средното образование на учебните предмети “Биология и здравно образование”, “Физика и астрономия” и “Химия и опазване на околната среда”. Тази подготовка има два аспекта. Първият е свързан с усвояване на терминология и понятия от съответните научни области, както и с овладяване на методи за изследване и изучаване на природната среда. Вторият е насочен към създаване на интереси и положително отношение у учениците към природата и науките, които я изучават. Учебният предмет има интегрален характер, което се определя от факта, че учебното съдържание не разкрива основите само на една наука, а съчетава в себе си информация и методи на познание от различни природонаучни области. Те са взаимно свързани и интегрирани помежду си, като стремежът е да започне изграждането на единна картина на природата и мястото на човека в нея. Едновременно с това се обогатяват екологичната култура на учениците и позитивните междуличностни отношения, като се отчита тяхното етническо и религиозно многообразие.

II. Цели на обучението

Целта на обучението по учебния предмет “Човекът и природата” в трети клас е да се задоволи потребността на децата от знания за заобикалящата ги природна среда и умения да се ориентират в нея, да се стимулира цялостното развитие на тяхната личност чрез:

- Придобиване на знания за: основни характеристики на телата и веществата и употребата на веществата в зависимост от свойствата им; разпространението и значението на въздуха и водата; жизнените процеси хранене и движение; групиране на животните и растенията по определени признаци; връзката на живите организми с тяхната среда; необходимостта от опазване на природата; устройството на човешкото тяло; хигиенните правила и грижите за здравето.
- Усвояване на учебно-изследователски методи като наблюдение и извършване на опити.
- Формиране на отношения към природата - възприемчивост, любознателност, непредубеденост, критичност и др.
- Развитие на познавателни, комуникативни и практически умения като разпознаване, сравнение, използване на различни източници на информация, групиране по определен признак, умение за работа в екип, насърчаване на общуването, грижи за растения и животни и др.
- Развиване на интереса към явленията и процесите в неживата и живата природа.

III. и IV. Очаквани резултати от обучението по учебния предмет **Човекът и природата** в III клас

Пояснения към таблицата:

Очакваните резултати в колона 1. и 2. са подредени, като е спазен редът на Държавните образователни изисквания за учебно съдържание. Темите от колона 3. могат да бъдат разделени на подтеми, да се разглеждат и групират в различна последователност въз основа на различни логически и дидактически съображения. Последователността, в която са представени очакваните резултати по теми, се различава от тази в колона 2.

Междупредметните връзки в колона 6. се отнасят за цялата учебна програма.

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки)			
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
Ядро 1. Вещества, тела и организми	<p>Стандарт: Различава вещества по свойства и употреба.</p> <p><i>Очаквани резултати:</i></p> <p>1. Различава някои често използвани във всекидневието вещества по техни свойства.</p> <p>2. Описва свойствата и разпространението на водата и въздуха в природата и значението им за живота на Земята.</p> <p>Стандарт: Разграничава по основни признаци неживите тела от живите организми.</p> <p><i>Очаквани резултати:</i></p> <p>1. Изрежда общи характеристики на телата и организмите.</p>	<p>Тема 1. Тела и вещества</p> <p><i>Ученикът трябва да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> описва общи характеристики на телата (заемат място, съставени са от вещества и имат маса); сравнява свойства (вкус, цвят, прозрачност, твърдост, здравина) на някои материали от всекидневието и ги свързва с употребата им; различава твърди тела, течности и газове по техни свойства (могат ли да текат, имат ли собствена форма и обем); илюстрира с примери различни промени на телата и веществата (промяна на формата, счупване и стриване на прах, при смесване, изгаряне). 	<ul style="list-style-type: none"> тяло вещество обем маса газ течност 	<p>На ученика се дава възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> разпознава и описва природни обекти и явления използва научни названия рисува и оцветява задава въпроси 	<p>Български език и литература</p> <p>Обогатяване на речника, развитие на устната реч като средство за представяне на резултатите от проведени наблюдения, експерименти и собствени проучвания.</p> <p>Развитие на писмената реч на учениците, като се упражнява умението им:</p> <ul style="list-style-type: none"> да развиват и представят собствените си идеи и да ги изразяват;

<p>Ядро 2. Природни явления и процеси</p>	<p>2. Посочва с примери съществени различия на живите организми от неживите тела.</p> <p>Стандарт: Илюстрира с примери основни групи организми, обитаващи водата, почвата и сушата, и приспособленията им за живот. <i>Очаквани резултати:</i> 1 Разбира, че съществува голямо разнообразие от живи организми и за да ги опознаем, е необходимо да ги определяме и разделяме на групи. 2. Знае, че опазването на средата означава защита на всички живи организми.</p> <p>Стандарт: Назовава основни жизнени процеси в организмите. <i>Очаквани резултати:</i> 1. Изброява жизнените процеси хранене, движение и размножаване и въз основа на тях разграничава живите организми от неживи тела. 2. Дава примери за разнообразни взаимодействия на организмите със средата, която обитават.</p>	<p>Тема 2. Въздух и вода <i>Ученикът трябва да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> описва някои свойства на въздуха (прозрачен газ без цвят и мирис, поддържа дишането и горенето) и неговото разпространение; описва някои свойства на водата (прозрачна течност, не поддържа горенето, разтваря други вещества); разпознава трите състояния на водата и основните видове валежи; проследява по схема кръговрата на водата в природата; обяснява значението и възможните дейности за опазване чистотата на водата и въздуха. <p>Тема 3. Живите организми и тяхната среда <i>Ученикът трябва да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> разграничава живите организми от неживите тела - организмите се хранят, растат и се променят, взаимодействат със средата и се размножават; групира живите организми на растения, гъби и животни (човек) според храненето и движението им; илюстрира с примери приспособления на животните за защита от неблагоприятни условия и от други животни; илюстрира с примери приспособления на растенията за запазване на водата и за предпазване от врагове; 	<ul style="list-style-type: none"> водни пари лед облаци валежи – дъжд, сняг, град живи организми хранене размножаване приспособяване растения гъби животни хранителна верига 	<ul style="list-style-type: none"> споделя опит по темата извършва наблюдения в училище и в домашни условия извършва наблюдения на природни обекти работи с нагледни материали /картини, схеми, табла, хербарий/ изказва предположения гледа видео-филми и мултимедийни продукти по темата следва инструкции работи в група прави прости опити с тела и вещества извършва наблюдения и опити с 	<ul style="list-style-type: none"> да представят резултати от собствени проучвания; да възприемат информация, представена чрез различни форми – текстови, схематични, графични. <p>Осмисляне на значението на здравето и чрез представянето му в народни приказки, пословици и поговорки.</p> <p>Човекът и обществото Посочване на характерни за населеното място на ученика проблеми за замърсяване на природната среда (водата и въздуха) и мерките за тяхното решаване.</p> <p>Свързване на знанията за форми на земната повърхност в България, разпространение на растителността и животните с изучаваното за видовете растения и животни и тяхната среда.</p> <p>Развиване на уменията за описване, сравняване и анализиране.</p>
---	--	---	---	--	---

<p>Ядро 3. Човекът и неговото здраве</p>	<p>Стандарт: Проследява измененията в агрегатното състояние и кръговрата на водата в природата (по схема). <i>Очаквани резултати:</i> 1. Разпознава леда, водата и водните пари, като три различни състояния на едно и също вещество. 2. Проследява по схема водния цикъл и обяснява значението му за живота на Земята.</p> <p>Стандарт: Описва движението на тела и организми. <i>Очаквани резултати:</i> 1. Описва /по картини и схеми/ начините на придвижване на животните по сушата, водата, въздуха и в почвата.</p> <p>Стандарт: Описва органи в човешкото тяло (по схема). <i>Очаквани резултати:</i> 1. Проследява (по схема) основни органи на човешкото тяло и тяхното предназначение.</p> <p>Стандарт. Изброява хигиенни правила за здраво тяло. <i>Очаквани резултати:</i> 1. Познава хигиенни правила и начини за предпазване от болести и инциденти. 2. Разбира необходимостта от</p>	<ul style="list-style-type: none"> • проследява по схема хранителни вериги. <p>Тема 4. Разнообразие в животинския свят <i>Ученикът трябва да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • илюстрира с примери видовото разнообразие от животни, обитаващи водата, почвата и сушата; • групира животните според вида на приеманата храна; • разбира значението на средата за съществуването на животните и познава начини за нейното съхранение, обогатяване и опазване; • назовава начините на придвижване на животните в средата, която обитават (суша, въздух, вода). <p>Тема 5. Разнообразие в растителния свят <i>Ученикът трябва да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • илюстрира с примери разнообразието на растенията във водата и на сушата. • разпознава иглолистни и широколистни дървета; • назовава лечебни растения и тяхното значение; • разпознава често срещани ядливи и отровни гъби и осъзнава опасността от отравяне; • дава примери за приспособяване на растенията към условията за живот (например листопад). 	<ul style="list-style-type: none"> • среда на живот • месоядни (хищници) • тревопасни • всеядни животни <ul style="list-style-type: none"> • широколистно и иглолистно дърво • лечебни растения /билки/ • отровни и ядливи гъби 	<p>растения</p> <ul style="list-style-type: none"> • събира и представя данни • прави изводи и заключения • разбира причинно-следствени връзки • играе роли и други дидактични игри 	<p>Разбиране на грижата за чистотата на природната среда и като грижа за човешкото здраве и благополучие.</p> <p>Математика Групиране и сравняване на обекти по определен признак.</p> <p>Математични действия с цели положителни числа.</p> <p>Използване на единиците за маса (килограм) и за дължина (метър и сантиметър).</p> <p>Домашен бит и техника Работа с материали и изследване на техните свойства във връзка с различното им предназначение.</p> <p>Използване безопасно на материали и инструменти.</p> <p>Изобразително изкуство Рисуване на природни</p>
--	--	---	---	---	---

	<p>лекарска помощ при наранявания и злополуки.</p> <p>Стандарт. Назовава дейности на човека, водещи до нарушаване на равновесието в природата. <i>Очаквани резултати:</i> 1. Дава примери за замърсяване на водата и въздуха.</p> <p>Стандарт. Разпознава вредни за човека вещества и въздействия.</p>	<p>Тема 6. Аз и моето здраве <i>Ученикът трябва да:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • разпознава скелета и мускулите като опора на тялото и органи на движението; • разпознава (по схема) основни органи в човешкото тяло и назовава тяхната функция; • назовава (с примери) травми при движение, спорт, игри и правила за оказване на първа помощ; • прилага хигиенни правила за поддържане на правилна стойка на тялото; • прилага правила за поддържане на хигиената на устната кухина и на зъбите; • изрежда полезни храни и начини на хранене, спомагащи за растежа на тялото и укрепване на здравето. 	<ul style="list-style-type: none"> • скелет • мускули • устна кухина • зъби • мозък • сърце • кръвоносни съдове • бял дроб • стомах 		<p>обекти.</p>
<p>Ядро 4. Наблюдение, експеримент и изследване</p>	<p>Стандарт: Описва резултати от наблюдения на обекти от живата и неживата природа <i>Очаквани резултати:</i> 1. Описва наблюдения на изменения на тела и вещества. 2. Описва наблюдения над растения, животни и собственото си тяло.</p> <p>Стандарт: Извършва опити с тела, вещества и растения <i>Очаквани резултати:</i> 1. Проверява опитно основни свойства на твърди тела, течности и газове (имат ли собствена форма и обем). 2. Извършва опити с вещества с всекидневна употреба. 3. Извършва опити за доказване свойства на въздуха и водата. 4. Проверява опитно, че растенията се нуждаят от светлина, въздух и вода.</p>				

V. Специфични методи и форми за оценяване постиженията на ученика в обучението по учебния предмет “Човекът и природата” в III клас – общи указания

Постиженията на учениците трябва да се съотнасят с очакваните резултати на ниво учебна програма и по теми, като се използват разнообразни обективни методи и форми на оценяване. Учителят извършва системно наблюдение върху работата на учениците, използва устна, практическа и тестова форми на проверка на техните постижения. Чрез избраните методи за оценяване той проверява доколко учениците са усвоили заложените в учебната програма знания за природата, човека и неговото здраве, дали са придобили предвидените умения за наблюдение и изследване и са формирали отношения за разбиране естеството и приложимостта на знанията за природата и необходимостта от опазване на околната среда и собственото здраве. Оценката трябва да се определя, като се има предвид комплексът от знания, умения и отношения на учениците.

На учениците трябва да се даде възможност да постигат възможно най-добри резултати чрез създаване на емоционално положителна учебна среда.

Учителят наблюдава и променя собствената си стратегия на преподаване, като отчита постигнатите от учениците резултати. Той дава възможност на учениците сами да участват в процеса на оценяване. Оценката трябва да бъде съобразена с познавателните им възможности на тази възраст, да е разбираема за учениците, да е обективна и безпристрастна.

VI. Общи методически указания по прилагане на учебната програма, предназначени за начални учители, които преподават учебния предмет “Човекът и природата”.

Преподаването на учебното съдържание по “Човекът и природата” има за цел формирането на първоначални представи и понятия за природната среда. Учебното съдържание се разгръща с помощта на разнообразни форми, методи и средства на обучение. В процеса на обучение учениците вземат участие в разнообразни дейности, което позволява възприемането и осмислянето на учебната информация. Във връзка с отделните тематични кръгове освен беседа и дискусия, учителят широко използва наблюдението и експеримента, което е условие за съчетаването на теорията с практиката. Учениците се включват в разнообразни дейности - наблюдават обекти и явления, дискутират, рисуват, участват в ролеви и дидактични игри, извършват разнообразни практически дейности (засаждане, грижи за растения и животни, извършване на опити), отразяват чрез различни изразни средства резултатите от проведени наблюдения и опити, описват (по картини и схеми) обекти, сравняват и групират обекти по дадени признаци, посочват някои връзки и зависимости, споделят преживявания и личен опит, проучват различни достъпни източници на информация, обменят, съгласуват, оформят и представят придобитата информация.

Основна организационна форма на обучение е урокът. Онагледяването на всички изучавани обекти и явления е необходимо условие за преодоляване на формализма в обучението. Важно място имат учебните екскурзии, даващи възможност на учениците да наблюдават в естествен вид и среда различни природни обекти и явления. Все по-широко приложение в учебния процес трябва да намират самостоятелната работа, работата с партньор и груповото обучение, стимулиращи познавателните способности на учениците.